

Učimo se o EU

Podjetno, inovativno in kreativno

DELIVERABLE G

EU+PIK@

MATERIALS FOR WORKSHOP FOR PRIMARY PUPILS: THE YOUNG ENTREPRENEUR

Edited by:

izr. prof. dr. Nada Trunk Širca

Gaja Gologranc, mag. pol.

ZA DIJAKE, UČENCE, ŠTUDENTE, UČITELJE IN VSE NAS

Mednarodna fakulteta
za družbene in poslovne študije
International School
for Social and Business Studies
Celje · Slovenija

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo
OE Celje

Kazalo:

- 1. Program MLAD EVROPSKI PODJETNIK**
- 2. O Evropski Uniji**
- 3. Primeri izdelkov otrok: Delovni list »Človekove pravice skozi risbe otrok«**
- 4. Igrica spomin za otroke**
- 5. Predavanje z razpravo: Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, Evropski varuh človekovih pravic, EU in človekove pravice; dr. Jana Goriup, Filozofska fakulteta, Maribor in dr. Nada Trunk Širca, MFDPŠ Celje**

1. Program MLAD EVROPSKI PODJETNIK

EU+PIK@: Delavnica Mlad evropski podjetnik

Ciljna skupina: Učenci OŠ in širša javnost

9. maj 2014 ob 9. uri, dan Evrope

Mednarodna fakulteta za družbene in poslovne študije Celje in Krekov trg, Celje

9.00	Predavanje z razpravo: Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, Evropski varuh človekovih pravic, EU in človekove pravice dr. Jana Goriup, Filozofska fakulteta, Maribor in dr. Nada Trunk Širca, MFDPŠ Celje
11.00 – 13.30	Delavnica: Človekove pravice skozi risbe otrok (prireditvev Evropska vas, stojnica, Krekov trg Celje) Valentina Jošt Lešer, MFDPŠ Laura Rožman, MFDPŠ Aleš Trunk, MFDPŠ
13.30	Kviz za udeležence in hladno presenečenje
14.00	Podelitev nagrad

Jana Goriup je doktorirala s področja sociologije in je redna profesorica na Filozofski fakulteti, Univerze v Mariboru. Organizirala je številne mednarodne konference, usmerjene na izobraževanje in družbene probleme, povezane s trajnostnimi procesi v izobraževanju.

Nada Trunk Širca je doktorirala na študijskem programu Management v izobraževanju na univerzi The Manchester Metropolitan University v Veliki Britaniji. Področja njenega raziskovanja in poučevanja vključujejo management v visokem šolstvu, kakovost in ocenjevanje v terciarnem izobraževanju ter priznavanje znanja in vseživljenjskega učenja v visokem šolstvu.

Valentina Jošt Lešer je asistentka na MFDPŠ Celje in doktorska študentka interdisciplinarnega doktorskega študija Humanistika in družboslovje, področje Upravljanje in razvoj organizacij na Fakulteti za družbene vede, Univerze v Ljubljani. Področje njenega raziskovanja je kakovost in vzpostavljanje učinkovitega upravljanja na institucionalnem nivoju, še posebno v visokem šolstvu.

Laura Rožman je asistentka na MFDPŠ Celje in študentka doktorskega študija Pedagogika na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru. Področje njenega raziskovalnega programa obsega proučevanje vodenja v izobraževanju in njegove kakovosti.

Aleš Trunk je magistriral s področja ekonomije in financ na Univerzi na Primorskem, Fakulteti za management. Na isti univerzi je sedaj doktorski študent v programu Management. V okviru svojega raziskovalnega dela se ukvarja s področjem trga dela in poslovnih financ.

2. O Evropski Uniji

KAJ JE EVROPSKA UNIJA?

Evropska unija je edinstvena gospodarska in politična povezava 28 evropskih držav. Ustanovljena je bila po II. svetovni vojni. Najprej se je začelo gospodarsko sodelovanje: države, ki med seboj trgujejo, postanejo gospodarsko odvisne druga od druge in se zato bolj izogibajo sporom. Tako je leta 1958 nastala Evropska gospodarska skupnost (EGS), sprva gospodarska povezava šestih držav: Belgije, Francije, Nemčije, Italije, Luksemburga in Nizozemske. Gospodarski uniji je sledilo politično povezovanje, ki je zajelo še druga področja, od razvojne pomoči do okolja. To je vodilo tudi k spremembi imena leta 1993 iz Evropske gospodarske skupnosti v Evropsko unijo (EU). EU temelji na načelu vladavine prava: vse njene dejavnosti izhajajo iz pogodb, o katerih se prostovoljno in demokratično dogovorijo vse države članice. V Evropski uniji že petdeset let vladajo mir, stabilnost in blaginja, dvignil se je življenjski standard in uvedena je bila skupna evropska valuta evro. Z odpravo mejnega nadzora med državami EU je zdaj mogoče prosto potovati skoraj po vsej celini. Enotni (oz. notranji) trg je gonilna gospodarska sila EU, ki omogoča prosti pretok blaga, storitev in kapitala ter prosto gibanje ljudi. EU želi še izboljšati delovanje enotnega trga, da bodo imeli evropski državljani od njega čim večjo korist (europa.eu, 2014).

Človekove pravice in enake možnosti

Eden glavnih ciljev EU je uveljavljanje človekovih pravic, in sicer v državah članicah in drugod po svetu. Človeško dostojanstvo, svoboda, demokracija, enake možnosti, vladavina prava in spoštovanje človekovih pravic so temeljne vrednote EU. Od podpisa Lizbonske pogodbe leta 2009 so te vrednote zapisane v enotnem dokumentu: Listini Evropske unije o temeljnih pravicah. Listina je pravno zavezujoča za institucije EU in države članice, kadar uporabljajo zakonodajo EU (europa.eu, 2014).

Evropska unija ima **28** držav članic

Jih znaš naštetiti?

Avstrija, Belgija, Bolgarija, Češka, Ciper, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska, Združeno kraljestvo, Hrvaška

S pristopom Hrvaške 1. julija 2013 ima Evropska Unija **28 držav članic**.

Tudi **Slovenija** je del Evropske Unije. Članica je postala **1. maja 2004**.

3. Primeri izdelkov otrok: Delovni list »Človekove pravice skozi risbe otrok«

IMAM PRAVICO DA MI POMAGAJO, KADAR SE NE POČUTIM DOBRO.

Ime in priimek: JULIJA DOLINIČEK

Ime šole: I OŠ ŠALEC

 Mednarodna šola Mediteranska šola za socialno inženjerske študije, Celje, Slovenija

NIHČE ME NIMA PRAZLIKOVATI GLEDE NA SPOL, NACIONALNOST, JEZIK, VERO.

Ime in priimek: Klara Rošar

Ime šole: OŠ Vidanje

 Mednarodna šola Mediteranska šola za socialno inženjerske študije, Celje, Slovenija

VSI OTROCI IMAMO PRAVICO ŽIVETI BREZ STRAHU.

Ime in priimek: RONA VEJROČEK KOLEK

Ime šole: III. OŠ CELJE

 Mednarodna šola Mediteranska šola za socialno inženjerske študije, Celje, Slovenija

KO ZBOLIM, IMAM PRAVICO DO ZDRAVSTVENE NEGE IN POMOČI.

Ime in priimek: Stela Kostomaj

Ime šole: III OŠ Celje

 Mednarodna šola Mediteranska šola za socialno inženjerske študije, Celje, Slovenija

4. Igrica spomin za otroke

	<p>Predsednik Evropske komisije, JOSÉ MANUEL BARROSO</p>	<p>Imenovanje ga vlada držav članic, nato pa ga imenuje odložišč Evropski parlament. Njegova naloga je, da sklene in vodi svojo članov komisije in da zastopa odložišč Komisije. Predsednik ima petletni mandat.</p>
	<p>Predsednik Evropskega parlamenta, MARTIN SCHULZ</p>	<p>Naloga predsednika je spremljanje in vodstvo dejavnosti Parlamenta in njegovih organov ter predstavljanje plenarnih zasedanj in konferenc; predsednikov sodnik političnih skupin. Z njegovim podpisom pa je uradno sprejet tudi evropski proračun.</p>
	<p>Predsednik Evropskega sveta, HERMAN VAN ROMPUY</p>	<p>Predseduje osemu imenih desetih članov Evropskega sveta, in osem Sveta za razenje odložišč ter vodi skupno razenje in varnostno politiko Unije. V vlogi podpredsednice Evropske komisije mora zagotavljati doslednost in usklajenost znanj EU.</p>
	<p>Vnoka predstavnica EU za razenje zadeve in varnostno politiko, CATHERINE ASHTON</p>	<p>Ta funkcija je nastala veljati s razlikom veljavnosti Lisabonske pogodbe. Imenovanje ga vodilni državi, vladi EU za dvoletno obdobje, vodeno Evropskega sveta in sledi za pripravo in konstruktivno delo v sodelovanju s predsednikom Komisije.</p>
	<p>Komisar za okolje, JANEZ POTOČNIK</p>	<p>Eden imenih sedemindvajsetorice članov Komisije je okoljski politik, ki je zadolžen za okolje.</p>

	<p>Slovenska evropsoslanka, Dr. ROMANA JORDAN</p>		<p>Slovenska evropsoslanka, mag. MOJCA KLEVA</p>
	<p>Slovenski evropsolavec, IVO VAJGL</p>		<p>Slovenski evropsolavec, MILAN ZVER</p>
	<p>Slovenska evropsoslanka, mag. TANJA FAJON</p>		<p>Slovenska evropsoslanka, ZOFIJA MAZEJ KUKOVIČ</p>
	<p>Slovenski evropsolavec, ALOJZ PETERLE</p>		<p>Slovenski evropsolavec, JELKO KACIN</p>

5. Predavanje z razpravo: Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, Evropski varuh človekovih pravic, EU in človekove pravice;

dr. Jana Goriup, Filozofska fakulteta, Maribor in dr. Nada Trunk Širca, MFDPŠ Celje

EVROPSKA KONVENCIJA O VARSTVU ČLOVEKOVIH PRAVIC IN TEMELJNIH SVOBOŠČIN, EVROPSKI VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC, EU IN ČLOVEKOVE PRAVICE

dr. Nada Trunk Širca
MFDPŠ Celje,
trunk.nada@gmail.com

dr. Jana Goriup
Filozofska fakulteta, Maribor
jana.goriup@um.si

Ključne besede: EU, človekove pravice, konvencija, varuh človekovih pravic

ZGODOVINA ČLOVEKOVIH PRAVIC

Zgodovina človekovih pravic je stara toliko kot je stara človekova zavest ter želja po priznavanju temeljnih človeških vrednot. Začetki novoveških pravic segajo v 17. in 18. stoletje. Kot odpor proti totalitarnim režimom in zaradi strahot 2. svetovne vojne je znova narasel pomen človeškega prava in pojmovanja pravic: leta 1948 je prišlo do sprejetja **Splošne deklaracije o človekovih pravicah**¹.

EU IN ČLOVEKOVE PRAVICE

V Evropski uniji so človekove pravice univerzalne in nedeljive. EU jih uveljavlja in varuje na svojem ozemlju ter v odnosih z državami zunaj EU.

Človekove pravice, demokracija in vladavina prava so temeljne vrednote Evropske unije. Države, ki se želijo pridružiti EU, morajo spoštovati človekove pravice. Vsi trgovinski sporazumi in sporazumi o sodelovanju z državami zunaj EU vsebujejo

¹ Splošno deklaracijo človekovih pravic je Generalna skupščina Združenih narodov v New Yorku sprejela 10. decembra 1948. V njej so očitane osnovne človekove pravice. Deklaracija ni pravno zavezujoč dokument, kljub temu pa je osnova za vse mednarodno pravno zavezujoče instrumente o človekovih pravicah. V letu 2008 smo praznovali 60. obletnico tega temeljnega dokumenta o človekovih pravicah.

določbo, po kateri je spoštovanje človekovih pravic bistveni del odnosov med partnericami.

EU s svojo politiko zajema državljanske, politične, ekonomske, socialne in kulturne pravice. Zavzema se tudi za pravice žensk, otrok, manjšin in razseljenih oseb. EU z evropskim instrumentom za demokracijo in človekove pravice, ki mu je v obdobju 2007–2013 namenila 1,1 milijarde EUR, financira nevladne organizacije, ki se zavzemajo za človekove pravice, demokracijo in vladavino prava, odpravo smrtne kazni, preprečevanje mučenja ter odpravo rasizma in drugih oblik diskriminacije (EEAS 2014).

EVROPSKA KONVENCIJA² O VARSTVU ČLOVEKOVIH PRAVIC

Druga svetovna vojna je opozorila, da urejanje in varovanje človekovih pravic ne more biti zgolj stvar posamezne države, temveč da je potrebno uveljaviti splošne in za vse zavezujoče standarde tega varovanja. Zahodna Evropa se je zavedala dejstva, da je univerzalno doseganje miru in varstva človekovih pravic zelo odmaknjena resničnost, in je zato že leta 1949 ustanovila Svet Evrope (SE), nevladno organizacijo, ki je tedaj povezovala 10 držav ustanoviteljic (Belgijo, Dansko, Francijo, Irsko, Italijo, Luksemburg, Nizozemsko, Norveško, Švedsko, Veliko Britanijo), danes pa ima 46 članic (Slovenija je postala članica SE leta 1993) (Perenič, 2002, 49). Najpomembnejši dosežek Sveta Evrope glede varovanja človekovih pravic je ravno EKVČP (**Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin**). S konvencijo je bil uresničen prvi cilj, namreč preprečiti, da bi se lahko ponovile grozote druge svetovne vojne (Perenič 2002, 49).

EKVČP je bila podpisana 4. novembra 1950 v Rimu. Konvencija je začela veljati 3. novembra 1953, Slovenija pa jo je ratificirala junija 1994. Na podlagi te konvencije je bilo leta 1954 ustanovljeno Evropsko sodišče za človekove pravice. Konvencija temelji na **Splošni deklaraciji človekovih pravic** iz leta 1948. Konvencija zasleduje cilje Sveta Evrope za ohranjanje in razvoj človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Konvencija je prvi korak na poti k kolektivni pravni zaščiti nekaterih pravic že priznanih v Splošni deklaraciji človekovih pravic (Perenič 2002, 51).

EKVČP obsega naslednje pravice posameznika:

- pravica do življenja,
- prepoved mučenja,
- prepoved suženjstva in prisilnega dela,
- pravica do svobode in varnosti,
- pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja,
- svoboda mišljenja, vesti in vere,
- svoboda govora,
- svoboda zbiranja in združevanja,

² Dogovor, sporazum

- pravica do poroke,
- pravica do učinkovitega pravnega sredstva,
- prepoved diskriminacije,
- začasna omejitev pravic v primeru izrednega stanja,
- omejitev politične dejavnosti tujcev,
- pravica do poštenega sojenja,
- ni kazni brez zakona,
- prepoved zlorabe pravic,
- omejitev pravic in svoboščin, ki jih ta Konvencija dopušča, ni mogoče uporabiti za namene, ki bi bili drugačni od predpisanih (Perenič 2002, 52).

Od začetka veljavnosti Evropske konvencije naprej je bilo sprejetih 14 protokolov³: varstvo lastnine, pravica do izobrazbe, do svobodnih volitev, opredelili so svobodo gibanja, prepovedali izgon državljanov ter kolektivni izgon tujcev, ukinili smrtno kazen, razen v vojnem času, določili pravico do pritožbe v kazenskih zadevah ter pravico do odškodnine v primeru sodne zmote, vpeljali prepoved ponovnega sojenja za isto kaznivo dejanje in določili enakost zakoncev (Svet Evrope 2014).

EVROPSKI VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC (OMBUDSMAN)

Evropski varuh človekovih pravic je bil vzpostavljen z Maastrichtsko pogodbo leta 1992. Pisarna Evropskega varuha je bila vzpostavljena leta 1993. Prvi evropski varuh človekovih pravic je bil Jacob-Magnus Söderman s Finske, izvolil pa ga je Evropski parlament leta 1995. Leta 2003 ga je nasledil Grk Nikiforos Diamandouros. Nikiforos Diamandouros je odstopil 14. marca 2013. Po izvolitvi v Evropskem parlamentu na delnem zasedanju julija 2013 je 1. oktobra 2013 varuhinja postala nekdanja irska varuhinja Emily **O'Reilly** (Evropski parlament. 2014).

Evropski varuh človekovih pravic – ombudsman – pogosto velja za povezovalni člen med evropskimi državljani in upravo EU. Obravnava pritožbe evropskih državljanov, podjetij in organizacij ter pomaga pri odkrivanju „nepravilnosti“ v institucijah, organih in agencijah Evropske unije, ki ne spoštujejo zakonodaje in načel dobrega upravljanja ter kršijo človekove pravice. Kršitve med drugim zajemajo:

- nepravičnost,
- diskriminacijo,
- zlorabo pooblastil,
- pomanjkanje informacij ali zavrnitev posredovanja informacij,
- neupravičeno zavlačevanje,
- nepravilne postopke.

³ Protokol je skupina pravil, dogovorov ali postopkov

Varuh spodbuja Evropsko unijo oziroma njene institucije, da so vzor dobrega upravljanja in administriranja ter zagotavlja da vladavina prava velja za vse posameznike. Ena od njegovih glavnih prioritet je prispevati k večji preglednosti in učinkovitosti uprave EU ter jo približati državljanom. Poleg tega želi ljudi osveščati o pravicah, ki jim pripadajo v EU (Evropska unija 2014).

V minulem desetletju se je ombudsman ukvarjal z več kot 30.000 pritožbami in zaradi suma nepravilnosti v administraciji EU odprl skoraj 3500 preiskav. Samo v letu 2012 (za leto 2013 poročila še ni) je sprejel 2442 pritožb in odprl rekordnih 465 preiskav. Iz Slovenije je leta 2012 prišlo 31 pritožb, odprtih pa je bilo sedem preiskav (TvojaEU 2014).

Varuh lahko ukrepa na lastno pobudo (kjer zazna ali sumi, da obstajajo sistematični problemi delovanja določene EU institucije) ali na osnovi pritožb, ki jih vložijo državljani EU. Varuh človekovih pravic je pri svojem delu nepristranski. Izvoli ga Evropski parlament za dobo petih let, z možnostjo ponovne izvolitve (Evropski parlament 2014).

Evropski varuh človekovih pravic bdi nad delovanjem EU institucij, glede nacionalnih pa nima pristojnosti. Ta omejitev pristojnosti je smiselna, da ne bi prihajalo do prekrivanja pristojnosti z nacionalnimi varuhi ali podobnimi nacionalnimi telesi. Pristojnost Evropskega varuha je zgolj nadzor nad izvršilno vejo na EU ravni, kar se nanaša na **EU administracijo**, medtem ko sodna, zakonodajna in druga telesa niso in ne morejo biti podvržena nadzoru Evropskega varuha (Večer z varuhom 2014).

Evropski varuh zagotavlja uravnoteženost institucij na EU ravni, s čimer dopolnjuje sodišča na ravni EU in na nacionalnih ravneh. Možnost pritožbe Evropskemu varuhu je torej še ena dodatna možnost državljanov Evropske unije, poleg Sodišča Evropskih skupnosti, da zaščitijo svoje pravice (Večer z varuhom 2014).

Varuh pozove institucijo za rešitev zadeve in če posamezna institucija ne sprejme njegovih priporočil lahko naslovi na Evropski parlament prošnjo, da vpogleda v zadevo in ustrezno ukrepa v okviru svojih pristojnosti. Evropski varuh je sicer imenovan s strani Evropskega parlamenta, kar pa ne pomeni, da je odgovoren parlamentu, temveč je spri svojem delu neodvisen od institucij. Varuh poroča neposredno Evropskemu parlamentu, hkrati pa sodeluje z nacionalnimi in regionalnimi varuhi z namenom zagotavljanja EU standardov v državah članicah Evropske unije. Vsi EU državljani imajo možnost vložiti pritožbe, pri čemer lahko vložijo pritožbo preko spletne pošte ali po navadni pošti v katerem koli uradnem jeziku Evropske unije (Večer z varuhom 2014).

LITERATURA

- EEAS. 2014. *EU in človekove pravice*.
[Http://eeas.europa.eu/human_rights/index_sl.htm](http://eeas.europa.eu/human_rights/index_sl.htm)
- PERENIČ, Anton. Svet Evrope in človekove pravice. V: CERAR, Miro; JAMNIKAR, Jon; SMRKOLJ, Maja: *Dokumenti človekovih pravic z uvodnimi pojasnili*. Društvo Amnesty International Slovenije, Mirovni Inštitut, Ljubljana, 2002, str. 49-58.
- Evropski parlament. 2014. *Evropski varuh človekovih pravic*.
[Http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/sl/displayFtu.html?ftuld=FTU_1.3.16.html](http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/sl/displayFtu.html?ftuld=FTU_1.3.16.html)
- Svet Evrope. 2014. *Kampanje Sveta Evrope*.
[Http://www.svetevrope.si/sl/dejavnosti/kampanje_sveta_evrope/konvencija_60_let/](http://www.svetevrope.si/sl/dejavnosti/kampanje_sveta_evrope/konvencija_60_let/)
- TvojaEU. 2014. *Evropski varuh človekovih pravic bdi nad nepravilnostmi*.
[Http://tvojaeu.sta.si/2014/03/evropski-varuh-clovekovih-pravic-bdi-nad-nepravilnostmi/](http://tvojaeu.sta.si/2014/03/evropski-varuh-clovekovih-pravic-bdi-nad-nepravilnostmi/)
- Večer z varuhom. 2014. *Evropski varuh človekovih pravic*.
[Http://www.vecerzvaruhom.si/Domov/2/Povezave/Evropskivaruhclovekovihpravic.aspx](http://www.vecerzvaruhom.si/Domov/2/Povezave/Evropskivaruhclovekovihpravic.aspx)